

Ikastola Euskal/Erdal Herrian

Joan Mari Torrealdai

Sarrera

Duela hiru urte Euskal Herriko irakaskuntza elebiduna antolatzeko oinarritzko ideia batzuk agertzen zituen JAKINen Mikel Lasak (JAKIN 7,47-60 or.). Lan programatikoen artean ikerketaren beharra azpimarratzen zuen; bost puntu aipatzen ditu berak:

«Eskol hizkuntzaren programaketa ezin daiteke, datuok, besteak beste, kontutan hartu gabe:

- haurraren famili hizkuntza,
- eskola-inguruko hizkuntz egoera,
- hizkuntzaren beraren egoera,
- irakasle goaren prestakuntza,
- hizkuntzarekiko gurasoen jarrera».

Lehen bi puntuak (haurraren famili hizkuntza eta eskola-inguruko hizkuntz egoera) xehetzea izango da nere jarraiko lerroon eginkizuna.

Mota honetako azterketa baten premia eta garrantzia justifikatzeko aski da M. Lasak berak aritu zela berean, orrialde batzuk lehenago dakarren konstatapen bat aintzat hartzea:

«Ikastolako ikasleriaren zatirik handiena, hasiera batetan, euskaldun haurrak baziren, gaur haur erdaldunen portzentaia azkarki haundituz doa, zenbait ikastolatan gehiengo osatzen dutelarik. Fenomeno hau ez da Euskal Herriko hiriburuetan bakarrik eta erdal zonan ikastola asko ireki delako bakarrik gertatu. Euskal zonan ere ikastolara doazen haur erdaldunak ugarituz doaz: fenomeno au arras nabaria da, euskaldun mintzatzailen portzentaia minoria izanik, irakaskuntza elebidun politika ausart baten eraginez, dinamika berri bat sortu den herrietan: Arrasaten, kasurako, eta orokorki, Deba Garaian».

M. Lasak aipatzen duen fenomeno honen hedadura eta goi-bea da nik hurbilagotik hemen ikusi nahi nukeena. Hurbil-hurbildik ezingo dut aztertu, halere, datuen eskasiagatik. Ama-hizkuntza erdalduneko kopuruaz ez dugu inon datu-bilketa sistematikorik. Dagoentzua sakabanaturik dago. Bestalde, ez dut izan ikerketa diakronikorik egiterik, urtez urteko ikasleriaren aski informaziorik ez bait dut eskuratzetik izan. Nere lan honek, bada, eboluzio-lerrorik ez baino gaur egungo ikastol ingururearen hizkuntz egoera azalduko du.

Esan bezala, bi modutara hurbilduko natzaio arazoari: alde batetik, haurraren famili hizkuntza detektatuz (Hego Euskal Herriaren mailan), eta, bigarrenik, ikastolaren ingurugiro linguistikoa mugatuz.

Haurraren famili hizkuntza

Euskal Herri mailan ikastoletako ama-hizkuntzaren datu zehatzik gabe gaude. Informazio oso guti dago, nik dakidalarik. Bi inkestaren berri emango dut hemen. Bata, Irakasleen Elkar-teak egin berria. Eta bigarrena, osoagoa, gurasoen euskara-egutzapenaz, Siadecok egin.

1979/1980 ikasturtean haur euskaldunen eta erdaldunen portzentaia ezagutzeko asmotan inkesta bat zabaldu zuen ikastoletara Irakasleen Elkar-teak. Gipuzkoako 17 ikastoletako datuak bakarrik bildu ahal izan dituzte (1). Bere eskasian ere datu

IKASTOLETAKO GURASOEN EUSKARA-EZAGUTZA

Euskararen ezagutza-maila	Ulertu eta hitzegin				Ulertu				Ez du ezagutzen				Zehaztugabeak				
	A	B	G	N	A	B	G	N	A	B	G	N	A	B	G	N	
Zeintzu																	
Aitak	18,5	55,9	76,1	27,6	5,3	10,2	8,6	5,5	61,4	30,9	15,3	64,6	14,8	3,-	-		2,3
Amak	17,-	52,2	76,5	28,5	4,8	10,9	9,5	5,2	64,7	32,9	14,-	64,-	13,5	4,-	-		2,3

A = Araba
 B = Bizkaia
 G = Gipuzkoa
 N = Nafarroa

argigarririk bada erantzun horietan eskuartean darabilgun arazoak. Ikus dezagun zein den haur erdaldunen parte ikastola horietan:

<i>Adina. Maila</i>	<i>Denetara</i>	<i>Haur erdaldunen %</i>
2 urteko	317	44,7
3 urteko	2.295	21,8
4 urteko	2.194	20,2
5 urteko	1.820	13,3
OHO .1	1.924	4,8

Datuak eman dituzten herri hauek Gipuzkoan daude, alegia, herrialderik euskaldunengan; eta Gipuzkoaren barruan bertan ere ez daude beti eskualderik erdaldunenetan. Haur erdaldunen proportzio hauek, askoz altuagoak dira noski, Euskal Herriko beste eskualde askotan.

Gorago aipatu dugun bigarren inkesta, esan bezala, Siadecorena (2) da, eta 1976/1977 ikasturteko datuak biltzen ditu. Ikus ditzagun datuak «Ikastoletako gurasoen euskara-egaztza» laukian.

Lauki horri begira egin ditzagun hiruzpalau ohar:

- Noski, probintzia batetik bestera alde handia dago euskarren famili praxian. Denetan «euskaldunena» familia gipuzkoarra da. Oso bestelakoa da famili giroa Nafarroan eta Araban. Ingurune linguistikoak markatzen du bidea, noski. Alde handia dago euskaraz mintzatzen dakiten %76,5 gipuzkoar ama horien eta Arabako % 17 horien artean. Nekez aplikatu daiteke, bada, eredu bera bi tokietan.
- Euskal hiztunen kopuruarekin ikastoletako gurasoen euskara-egaztza konparatuz gero, azken hauen nagusitasuna nabarmentzen da. Euskal Herriko %25 da euskaraz mintzatzen dakiena, baina ikastoletako %43,5 ama (ama hartzen dut, haurrarendik hurbilen berau dagoelako). Esan nahi baita, populazio arrunta baino «euskaldunagoa» dela haurra ikastolara bidaltzen duen familia.

- Gurasoen artean euskara ezagutzen ez dutenen kopurua, hagitx handia da. Amen artean, %44. Aiten artean, %43. Araban eta Nafarroan %60tik gora guraso dira euskaraz ez dakitenak. Etxe hauetan haurrak nekez egingo du euskararik erraz eta maiz. Are larriagoa da arazoa euskara ulertu bai baina hitzegiten ez dutenak eransten badizkiogu euskararik ez dakitenen kopuru honi, zifra osoa biziki garaia bait da: %51,5. Ikastolako familien hizkuntz egoera honek ondorioetan luze iharduteko bide ematen dio hizkuntz programaketa eratu behar duenari.
- Interesgarri litzateke jakitea ez bakarrik gurasoen euskaraimaila, baizik eta euskararen praxia eta euskararenganako jaiera; adibidez, zenbat gurasok diharduen euskalduntzen eta alfabetatzen.

Ikastolen kokalekua eta ingurugiro linguistikoa

Zein da ikastolaren hizkuntz ingurua? Zein herritan daude ikastolak, eta herri horietan zenbat euskara egiten da?

Galde mota honi erantzun nahian, has gaitezen euskararen egoeraren alderdirik ezagunenak gogoratzetik.

Jadanik arrunt ezaguna egiten zaigu Euskal Herrian bizi garen %25ek bakarrik mintzatzen dugula euskara. Badakigu, baita, portzentaiaren kopuru hori ez dela herri guztietan proportzio berean banatzen. Herrialde batzutan, ezaguna denez, euskara galdua da aspaldidanik. Kasu honetakotzat eman ditzakegu Araba ia guztia, Nafarroaren zati on bat eta Enkarterria. Beste zenbaitetan apenas egiten den euskararik, halanola, hiri handietako kaleetan eta leku publikoetan. Gogoratu beharrik ba al dut hiriburuetan eta metropoli-inguruetan Hego Euskal Herriko biztanleen %57 bizi dela (1975eko erroldan)?

Ba, aipaturiko leku horietan denetan ikastolarik frango bada. Alde batetik, aspaldidanik euskara galdu zuten eskualdeetan. Eta bestetik, hiri eta inguruetan. Azken hauetan, nere karkuluetan, ikastoletako ikasleriaren %44,5 biziki litzateke (3).

Ikastola, gaur, fenomeno urbanoa da. 4.000-5.000 biztanle-

tik gorako herrietan bizi da, esaterako, ikastol ikasleen %75. Hori bateko. Eta besteko, ikastolaren ingurugiroa, hein handi batetan, ez da «euskalduna»: %60tik gora euskara egiten den herrietan ikastoletako %30 ikasle bizi da, ez besterik. Gainerako denak, bada, euskara erdararen petik ezagutzen den herrietan bizi dira. Areago oraindik: euskara ezagutzetik egitera alde handia dago; eta are handiagoa sozial eta kultur dinamika hizkuntza baten kontrakoa denean. Noiz kontsidera daiteke, kasurako, herri batetan euskara nagusi dela? Euskara eta erdara proportzio berean ezagutzea ez dut uste aski denik. Har dezagun hamar milatik gorako herri zenbait, eta horietan kasurik hoberenak, hots, %50etik gora euskaraz dakitenen herriak. Azpeitian eta Azkoitian %90ek eta gehiagok omen daki euskaraz, %80tik gora Oñatin, %70-80 bitartean Gernikan, Bergaran, Zarautzen, Bermeon, Tolosan, etc., %60-70 bitartean Hondarribian, %50-60 bitartean Elgoibaren, Andoainen, Zornotzan. Hauek bide dira datuak. Baina ba al dago lasai baietzterik, esaterako, herri horietako kale-hizkuntza arrunta euskara dela eta ingurugiro linguistikoa euskalduna dela? Esan bezala, herri handietako kasurik hoberenak aipatu ditut hemen. Okerragoa da gainerakoen errealitatea. Egin dezagun kontu, oro har, ikasleen %70 euskara edo fitsik ez edo guti egiten den herri-girotan bizi dela (etxeko giroa aparte).

Taula horietan ikastolen kokapena herriz-herri eta eskualdez-ekualde egiten den euskararen arabera aztertzen badugu, argi eta garbi dago Gipuzkoan duela ikastolak ingurugirorik «euskaldunena». Bizkaian giro erdaldunagoan daude, zalantzarik gabe, Bilbo Handiak tira eginda bereziki. Nafarroan Iruñerriaren pisua handia da, eta zer esanik ez Gasteizena Araban. Iparraldean Lapurdi da jaun eta jabe, eta berdintsu banaturik ditu ikastolak erdal eta euskal zonatan.

Bil-laburtuz azken iruzkinak

Amaitzeko, laburpen gisa, konstatazio eta idarokizun batzu egin nahi genituzke.

1. *Geografiazki ikastolak ez dira kokatzen euskara egiten den herrietan soilki.*

Desgipuzkoatuz doa ikastola, nahiz eta orain bertan ere ikasleriaren %57 Gipuzkoan bizi. Euskal Herri osoan dugu ikastola, erdal zonetan ere bai. Seinale ona: ikastolaren hizkuntz politika ez da mantentzera mugatzen, baizik eta errekuperatzera eta berreuskalduntzera zabaltzen da.

2. *Ikastola ez da euskaldunen ghetto bat, ez da autoktonoen ekintza pribatu bat. Gero eta zabalago da hor ere.*

Gurasoen artean %10-11 dira etorkin. Gutiegi, halere, populazio osoan %30 dirklarik.

3. *Ikastolara datorren haurraren lehen hizkuntza ez da euskara.*

Ikastolako ikasleen ama-hizkuntza ez dugu zehatz-mehatz ezagutzen, esan dugun bezala, datu-bilketa sistematikoaren faltagatik. Baina ditugun indikatzaileetatik antzeman dezakegunez, familia askotako hizkuntza nagusia nekez izan daiteke euskara, ametako %44ek ezagutu ere egiten ez duelarik, eta hitzegiten jakin %34,5ek bakarrik dakielarik. (Jakinda ere, zenbatek hitzegiten duen, besterik da, gainera). Hona datu nagusia: ikastolara haurra bidaltzen duen amen %51,5ek ez daki euskaraz mintzatzen.

4. *Ikastoletako ikaslearen testuingurua, gainerakoona bezala, erdalduna da.*

Ikastolen kokapen soziolinguistikoa ikusita, ikastola, altuean ere, erdal basamortu honetan euskararen oasi bat dateke, ez inolaz ere besterik gabeko soluzio magikoa (ez bide bakarra eta nahikoa) haurra «euskalduntzeko». Tauletan argi asko ikusten da zenbat euskara egiten den ikastolaren ingurutan. Zein da, hainbat eta hainbat kasutan ikastolako haurraren kaleko hizkuntza?

(Telebistaren eta gainerako kultur-tresna eta ereduaren eragiaz eta inzidentziaz hitzegin gabe orain).

Ikastolako haurrak, besteek bezala, euskararekiko erreferen-

tzia bakarrak, nolabait esateko, zirkuito pribatuan, itxian, jasoko ditu, hots, ikastetxean eta, agian, etxean. Kalcan ez. Kasurik dudagabekoenak aipatzearren, hor ditugu eskualde erdaldunak, hiriburuak, hiri nagusiak. Ezteusa da horietan euskararen presentzia publikoa. Taulak begien aurrean, nornahik egin ditzake multzoketa argigarriak (guk azterlanean eginez gain), eta konklusioak atera.

5. *Taula horiek deus erakusten badute, hauxe da argiena: egoera soziolinguistiko oso desberdinetan kokatzen da ikastola.*

Ikastola Azpeitian eta ikastola Lizarran, bi ikastola beharko dute izan hizkuntz tipologia beharrezko batetan. Izan ere, nola hizkuntz tratamendu bera eman jatorriz euskaraz dakienari eta ez dakienari? Nola hizkuntz tratamendu bera eman ingurugiro euskalduneari bizi denari eta erdal giroan bizi denari? Badirudi, oraindik gaur, ikastoletan aplikatzen den hizkuntz politikak ez duela kontutan izan desberdintasun hau, eta hasieretako ereduari zordunegi dagoela.

6. *Gerora begira, gero eta erdaldun gehiago izango dugu ikastolan.*

Ikastola eskola nazionala bada, eta egiazko Euskal Herrian txertatua nahi badugu, ama-hizkuntza erdalduneko haurrez geroz eta beteago izango da. Ez du deus harritzekorik honek. Egoera soziolinguistikoari erantzungo lioke horrek, ez beste deusi: «euskaldunok» minoria gara, %25.

Ikastola ongi joateko, ama-hizkuntza erdalduneko haurrek maioria behar dute izan, jadanik gaur bertan hainbat tokitan hala dira eta.

Gure ustetan, seinalatu ditugun datu hauek ikastol hizkuntzaren programaketak abiapuntutzat hartu beharko ditu, azpi azpian dagoen auzia benetan larria eta garrantzitsua bait da.

J. M. T.

(1) Herri hauetako ikastolek erantzun dute: Oiartzun, Urretxu, Arrasate, Tolosa, Andoain, Errenteria, Elgoibar, Soraluze, Irun, Eskoriatza, Eibar, Pasaia, Lazkao, Donostia, Añorga Txiki.

(2) SIADECO: *Estudio socio-lingüístico del euskara*, Donostia, 1977.

(3) Karkuluetarako kontuan hartu ditudan hiri eta eskualdeak hauek dira: Gipuzkoan, Donostia, Donostialdea eta Oiartzualdea. Bizkaian, Bilbo eta Bilbo Handia. Araban, Gasteiz. Nafarroan, Iruñerria. Iparraldean, Baiona eta Lapurdi Behera. %35,2 ikastola eta %44,3 ikasle dago hiriburu eta hirialde hauetan.

TAULEN IRAKURKETA

Ikastolaren ingurugiro linguistikoa jakin nahian, euskal mintzaileren portzentaien arabera banatu dugu bai probintzia eta bai eskualdea taula haueetan.

Banaketa honetarako Siadecok P. Yizarren informazioaz egin zuen ikerlanaz baliatu naiz («Estudio socio-lingüístico del Euskara», 1977). Lan horretan Siadecok bezala guk ere hemen hiriburuak («H») aparte sailkatu ditugu, tratamendu berezia behar dutelakoan.

Taula hauei esker, badakigu orain zenbat ikastola eta zenbat ikasle dagoen hiriburutan; zenbat, fisik euskaraz egiten ez den herrietan; eta zenbat, holako edo halako proportzioan euskaraz egiten den herrietan.

Gure sailkapena, bere osoan, honela gelditzen da:

H: Hiriburuak

O: Herri arras erdaldunduak

%: Ikastolak kokatzen diren herrietan euskaraz dakitenen portzentaiak hogeinaka: 0-20, 20-40, 40-60, 60-80, 80-100.

Ikastolen eta hauetako ikasleen kokalekua
herrietako euskal hiztunen arabera

EUSKAL HERRIA

	E				O				C-20				20-40				40-60				60-80				80-100				DEMETARA										
	Ikas tola	%	Ikas leak	%	Ikas tola	%	Ikas leak	%	Ikas tola	%	Ikas leak	%	Ikas tola	%	Ikas leak	%	Ikas tola	%	Ikas leak	%	Ikas tola	%	Ikas leak	%	Ikas tola	%	Ikas leak	%	Ikas tola	%	Ikas leak	%							
Araba (1)	5	17,-	2576	51,5	19	65,5	1766	35,5	4	14,-	533	10,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,5	236	2,5	29	100 12,5	5001	100 9,-
Biskaila (2)	20	28,5	4182	28,-	11	16,-	2653	18,-	6	8,5	1199	9,-	6	8,5	921	6,-	6	8,5	1109	7,5	7	10,-	2101	14,-	14	20,-	2230	18,5	70	100 30,5	14697	100 20,5							
Gipuzkoa (2)	12	17,-	4774	15,-	-	-	-	-	2	3,-	2401	7,5	10	14,-	6620	20,5	12	17,-	7254	22,5	15	21,-	7442	23,-	20	28,-	5567	11,5	71	100 31,-	32058	100 57,-							
Nafarroa (2)	6	15,-	2012	53,5	7	18,-	551	14,5	5	13,-	328	9,5	3	7,5	49	1,5	5	13,-	168	4,5	-	-	-	-	13	33,5	645	27,5	39	100 17,-	3753	100 6,5							
Aspitotila	43	20,5	13544	24,5	37	18,-	4970	9,-	17	8,-	4461	8,-	19	9,-	7590	13,5	23	11,-	8531	15,5	22	10,5	9543	17,-	48	23,-	7068	12,5	209	100 01,-	55707	100 99,-							
Nafarroa Behera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	100,	46	100,-	2	100 1,-	46	100 0,3							
Lapuri	5	31,5	144	35,-	-	-	-	-	1	6,-	25	6,-	-	-	-	-	3	18,5	42	10,-	2	12,5	48	12,-	5	31,5	153	37,-	16	100 7,-	412	100 0,5							
Zuberoa	-	-	-	-	1	33,5	5	15,-	-	-	-	-	1	33,5	21	63,5	1	33,-	7	21,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	100 1,-	33	100 0,2						
Aspitotila (1)	5	24,-	144	29,5	1	5,-	5	1,-	1	5,-	25	5,-	1	5,-	21	4,5	4	19,-	49	10,-	2	9,-	48	9,5	7	33,-	199	40,5	21	100 9,-	491	100 1,-							
DEMETARA	48	21,-	13588	24,5	38	16,5	4975	9,-	18	8,-	4486	8,-	20	8,5	7611	13,5	27	11,5	8580	15,-	24	13,5	9591	17,-	55	24,-	7267	13,-	230	100	56198	100							

- (1) 1980/81 ikasturtea
(2) 1978/79 ikasturtea

Ikastolen eta hauekako ikasleen kokalekua
herrietako euskal hiztunen arabera

ARABA

	H		O		0-20		20-40		40-60		60-80		80-100		GENTARA									
	Ikas toila	% leak	Ikas toila	% leak	Ikas toila	% leak	Ikas toila	% leak	Ikas toila	% leak	Ikas toila	% leak	Ikas toila	% leak	Ikas toila	% leak								
Aiara	-	-	4	57,-	189	26,-	3	43,-	533	74,-	-	-	-	-	-	-	7	100	722	100				
Garbeialdea	-	-	-	-	-	-	1	50,-	45	26,5	-	-	-	-	1	50,-	126	73,5	2	100	171	100		
Uda	-	-	1	100	28	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	28	100				
Arabako Errioxa	-	-	5	100	166	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	100	166	100				
Mendebaldeko Leutada	5	55,5	2576	70,5	4	44,5	1085	29,5	-	-	-	-	-	-	-	-	9	100	3661	100				
Ekialdeko Leutada	-	-	3	100	242	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	100	242	100				
Ega Garaia	-	-	2	100	56	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	100	56	100				
Azpito-tala	5	17,-	2576	51,-	19	65,5	1766	35,-	4	14,-	578	11,5	-	-	-	-	1	3,5	126	2,5	29	100	5046	100

Ikastolen eta hauetako ikasleen kokalekua
herrietako euskal hiztunen arabera

BIZKAIA

	II		0		0-20		20-40		40-60		60-80		80-100		DENTZARA	
	Ikas- toa	Ikas- leak	Ikas- toa	Ikas- leak	Ikas- toa	Ikas- leak	Ikas- toa	Ikas- leak	Ikas- toa	Ikas- leak	Ikas- toa	Ikas- leak	Ikas- toa	Ikas- leak	Ikas- toa	Ikas- leak
Enkarter- ziosta	-	-	1 100	211 100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 100	211 100
Bilbo	20 54,-	4182 55,-	10 27,-	2442 32,-	4 11,-	865 11,5	3 8,-	129 1,5	-	-	-	-	-	-	37 100	7618 100
Urbe- -burue	-	-	-	-	1 25,-	40 5,-	-	-	1 25,-	416 52,-	2 50,-	345 43,-	4 6,-	801 6,-	100 100	801 6,-
Bortu- zialdea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5 100	777 100	5 100	777 100
Lea-Arti- bai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6 100	1592 100	6 100	1592 100
Duranga- dea	-	-	-	-	1 10,-	294 13,5	2 20,-	717 33,-	5 50,-	1037 47,5	2 20,-	138 6,-	-	-	10 100	2186 100
Araratia	-	-	-	-	-	-	1 17,-	75 19,-	1 16,5	72 18,5	3 50,-	230 58,5	1 16,5	16 4,-	6 100	393 100
Aspio- toa	20 29,-	4182 31,-	11 16,-	2653 19,5	6 9,-	1199 9,-	6 8,5	921 7,-	6 8,5	1109 8,-	6 8,5	784 5,5	34 20,5	2730 20,-	10 100	12578 100

Ikastolen eta hauetako ikasleen kokalekua
herrietako euskal hiztunen arabera

GIPUZKOA

	N			O			0-20			20-40			40-60			60-80			80-100			DENETARA										
	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak								
Deba Ego	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	40,-	1841	54,5	1	20,-	885	26,-	1	20,-	433	13,-	1	20,-	219	6,5	5	100	3378	100	10,5		
Deba Le- nitz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	22,-	1090	37,5	5	56,-	2485	49,-	2	22,-	687	13,5	9	100	5065	100	16,-		
Urolal- dea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	16,5	1043	22,5	1	16,5	280	6,-	2	33,5	1676	36,-	2	33,5	1646	35,5	6	100	4645	100	14,5-		
Donos- tiaidea	12	60,-	4774	60,-	-	-	-	-	-	2	10,-	782	10,-	4	20,-	1520	19,-	1	5,-	730	9,-	1	5,-	144	2,-	20	100	7940	100	24,5		
Oiar- trualdea	-	-	-	-	-	-	-	-	2	33,5	2401	52,5	3	50,-	1663	36,5	-	-	1	16,5	509	11,-	-	-	-	6	100	4573	100	14,-		
Goiherri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	10,-	1146	38,-	2	20,-	1149	38,-	2	20,-	187	6,-	5	55,-	524	18,-	10	100	3006	100	9,5		
Tolosal- dea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6,5	145	4,-	2	13,5	1530	44,5	3	20,-	1428	41,5	9	60,-	347	10,-	15	100	3456	100	11,-		
Aspitto- tala	12	17,-	4774	15,-	-	-	-	-	2	3,-	2401	7,5	10	14,-	6620	20,5	12	17,-	7254	23,-	15	21,-	7441	23,-	28	20,-	3567	11,-	71	100	32057	100

Ikastolen eta hauetako ikasleen kokalekua
herrietako euskal hiztunen arabera

IPAR EUSKAL HERRIA

	N			O			0-20			20-40			40-60			60-80			80-100			DENETARA										
	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas leak	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak								
Itxas Beitia	-	-	-	-	-	-	1	25,-	25	17,5	-	-	-	-	-	-	-	-	3	15,-	118	82,5	4	100	143	100						
Lapurdi Beherea	5	71,5	144	80,-	-	-	-	-	-	-	-	1	28,5	36	20,-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	100	180	100					
Erriapuri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	50,-	23	40,-	1	50,-	25	52,-	2	100	48	100						
Lapurdi Garata	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	50,-	6	37,5	-	-	-	1	50,-	10	62,5	2	100	16	100						
Lapurdi Ekialdea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	25	100	-	-	-	-	1	100	25	100						
Garazi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	21	100	1	100	21	100						
Amikuze	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	25	100	1	100	25	100						
Basauria	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	7	100	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	7	100					
Pettara	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	21	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	21	100					
Oloron	-	-	-	1	100	5	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	5	100					
DENETARA	5	24,-	144	29,5	1	5,-	5	1,-	1	5,-	25	5,-	1	5,-	21	4,-	4	19,-	49	10,-	2	9,5	48	10,-	7	33,5	199	40,5	21	100	491	100

Ikastolen eta hauetako ikasleen kokalekua
herrietako euskal hiztunen arabera

NAFARROA

	H			O			0-20			20-40			40-60			60-80			80-100			DENETARA							
	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak	Ikas tola	%	Ikas leak					
Orba	-	-	-	1	100	85	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	85	100				
Longida	-	-	-	1	100	35	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	35	100				
Bianaldea	-	-	-	1	100	17	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	17	100				
Erronkari -Zaraitzu	-	-	-	-	-	-	-	1	50,-	16	61,5	1	50,-	10	38,5	-	-	-	-	-	-	2	100	26	100				
Erro-Aez- koa	-	-	-	-	-	-	-	2	100	17	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	100	17	100				
Ultramal- dea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	100	51	100	-	-	-	2	100	51	100				
Truife- rria	6	100	2012	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	100	2012	100				
Itzarbe- -Etokuri	-	-	-	1	100	15	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	15	100				
Lizarra- -Iguakitza	-	-	-	2	100	369	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	100	369	100				
Aibar	-	-	-	1	100	30	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100	30	100				
Baztan Bidasoa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	100	424	6	100	424	100				
Sei Har- nak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	100	162	5	100	162	100				
Sakana	-	-	-	-	-	-	-	2	22,-	295	59,-	2	22,-	39	8,-	3	34,-	117	23,-	-	-	2	100	501	100				
Aspito- tala	6	15,5	2012	54,-	7	16,-	351	14,5	5	13,-	328	9,-	3	7,5	49	1,-	5	13,-	168	4,5	-	13	33,-	636	17,-	39	100	3744	100

LAS IKASTOLAS Y SU ENTORNO LINGÜÍSTICO LES IKASTOLAS ET LEUR ENVIRONNEMENT LINGUISTIQUE

Nuestra referencia a las ikastolas opera frecuentemente sobre un modelo de sociedad vascofona. La realidad es muy otra. El presente estudio intenta acotar ese entorno lingüístico de la ikastola, como dato previo a la organización de la enseñanza bilingüe.

En un primer acercamiento al problema se analiza la lengua familiar del niño de la ikastola. Un dato entre muchos: el 44 % de las madres que envían sus hijos a la ikastola no conocen el euskara; esta cifra es muy superior (51,5 %) si añadimos los que aunque lo entiendan no lo hablan. Por otra parte, el clima familiar euskaldun es muy variado siguiendo las diversas zonas del país, como puede comprobarse en los cuadros.

El segundo acercamiento es más detallado y profundo. Estudia la ubicación geográfica de las ikastolas y su entorno sociolingüístico. La ikastola hoy es un fenómeno urbano: el 75 % de los alumnos viven en ciudades de más de 4.000-5.000 habitantes. El contexto lingüístico de las ikastolas es erdaldun: el 70 % de los alumnos viven en zonas erdaldunes o de muy poca práctica social euskérica (donde el euskara se conoce en proporción inferior al 60 % de la población). Las situaciones sociolingüísticas son muy dispares y consiguientemente también lo deben de ser los planteamientos didácticos; pongamos como casos contrapuestos Azpeitia y Estella.

El porvenir de la ikastola como escuela nacional vasca pasa por el hecho de que la mayoría de los alumnos será de habla materna, no euskaldun (lo que ya es realidad en bastantes zonas del país).

Notre référence aux ikastolas opère fréquemment sur un modèle de société bascofone. La réalité est autre. Dans cette étude on essaie de délimiter cet environnement linguistique de l'ikastola, premier pas pour l'organisation de l'enseignement bilingue.

Dans une première approche du problème, on analyse la langue familière de l'enfant de l'ikastola. Un fait entre autres: le 44 % des mères qui envoient leurs enfants à l'ikastola ne connaît pas le basque; ce chiffre s'élève à 51,5 % si l'on y ajoute le nombre de mères qui, bien qu'elles le comprennent, ne le parle pas. Par ailleurs, le climat familial euskaldun est très varié suivant les différentes zones du pays, comme on peut le voir dans les tableaux.

La deuxième approche est plus détaillée et profonde. Elle se penche sur l'emplacement géographique des ikastolas et leur environnement socio-linguistique. De nos jours, l'ikastola est un phénomène urbain; le 75 % des élèves vivent dans des villes de plus de 4.000-5.000 habitants. Le contexte linguistique des ikastolas est non-bascofone: le 70 % des élèves vivent dans des zones non bascophones ou dans des zones où la pratique sociale de l'euskara est minime. (Les situations socio-linguistiques sont très diverses, comme doivent l'être les orientations didactiques; citons, par exemple, les cas de Azpeitia et d'Estella).

L'avenir de l'ikastola comme école nationale basque doit tenir compte du fait que la majorité des élèves sera de langue maternelle non-basque.